This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Ս. ԿԻՊՐԻԱՆՈՍԻ

ՎԱՍՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

6

Ս. ԿԻՊՐԻԱՆՈՍԻ

ՎԱՍՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ԱԳԱՃԱՆԵԱՆի
Կարգաթիւ

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES

Cyprian, Saint, Bishop of Carthage
Srboyn Kiprianosi ...

ՍՐԲՈՅՆ

ԿԻՊՐԻԱՆՈՍԻ

ԿԱՐԹԱԳԵՆԱՑՒՈՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԳԻՐՔ

ՎԱՍՆ

ՄԻԱՈՒԹԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

24ր.

ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ [illegible]
Կարգաթիւ 1858

Ի ՎԻԷՆՆԱ.
Ի ՎԱՆՍ ՊԱՇՏՊԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ
1846.

Grad
EREN
3176
BUHR

ԿԻՊՐԻԱՆՈՍԻ

ԳԻՐՔ

ՎԱՍՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ՅՈՐԺԱՄ խրատ տայցէ Տէրն եւ ասիցէ թէ «Դուք էք աղ երկրի[1]», յորժամ հրամայիցէ միամիտ առ անմեղանչականութիւնն լինել, եւ դարձեալ հանդերձ միամտութեամբն խորագէտս, զի՞նչ ինչ պարտ եւ պատշաճ իցէ, սիրելիք, բայց ի զգուշութեան կալ, եւ մեծաւ փութով զարթուցեալք եւ զուարթացեալք, զնենգութիւն նենգաւոր թշնամւոյն առնուլ ի միտ եւ պահել եւս զանձինս, զի մի որ զՔրիստոս զգեցեալ եմք զիմաստութիւնն Աստուծոյ Հօր, անիմաստագոյնք առ փրկութեանն պահպանութիւն թուիցիմք[2]։ Քանզի ոչ եթէ ի հալածանաց պարտ իցէ եւեթ երկնչել կամ յայնցանէ որ ի յայտնի ճակատուն գործին վասն զԱստուծոյ ծառայսն մղեալ կործանելոյ։ Դիւրին զգուշութիւնն է յորժամ երկեւղն յայտնութեամբ է եւ ոգիքն յառաջագոյն ի ճգնումն կազմիցին, մինչ չեւ ախոյեանին զանձն ի մէջ մատուցեալ։ Յոլովագոյն յայնժամ պարտ իցէ ի թշնամւոյն զանգիտել եւ զգուշանալ յորժամ գաղտն մատչի, յորժամ խաղաղութեանն կերպարանօք պատրէ եւ զանխուլ հնարի ի ներքս անկանել. նմին իրի իսկ եւ օձի անուն ժառանգեաց։ Այն իսկ հանապազ գաղտնի խորամանգութիւն նորա է, նոյն հրապոյրք ծածկութեան զմարդն մոլորեցուցանելոյ։ Նա իսկ եւ իսկ ի սկզբանց աշխարհի ըստ նմին նոյնպէս մոլորեցոյց, բանիւք ստութեան մեղ-

մխանօք զխամ ողխոն արկ ի խաբէութիւնն, զի եգիտ զնոսա դիւրահաւանս: Նա ի Տէրն իսկ զլխովին հնարեցաւ զփորձանսն մատուցանել, որպէս թէ միւսանգամ դաղտ մատուցեալ եւ պատրէ, վասն այնորիկ իսկ դաղտ մերձեցաւ: Սակայն եկն ի գիտութիւն եւ մերժեցաւ. եւ յայն սակս կործանեցաւ, վասն զի ծանուցեալ ի բաց առաւ պատրուակն: Նմին իրի իսկ այն մեզ ընծայեցաւ օրինակ, մերժել զանձինս ի ճանապարհէ հնոյն մարդոյ, եւ զհետ անկեալ երթալ զհետոցն Քրիստոսի կենդանւոյ. զի դուցէ թէ միւսանգամ ի խաղըսըն մահու անկեալ կործանիցիմք. այլ ի տագնապն հայեցեալ, անմահութեանն զոր առաք, հաստանիցեմք: Բայց զի՞րդ զանմահութիւնն մարթիցեմք ըմբռնել, եթէ զՔրիստոսի պատուիրանս չպահիցեմք որով մահ վանեալ ի պարտութիւն մատնի. յորժամ ինքն իսկ դուշակիցէ ասելովն "Եթէ կամիս ի կեանս մտանել, պահեա զպատուիրանս[3]". եւ միւսանգամ թէ "Յորժամ առնիցէք զոր ինչ պատուիրեմ ձեզ, ոչ եւս կոչեմ զձեզ ծառայս, այլ բարեկամս[4]": Զայնպիսիսն կոչէ զօրաւորս եւ անշարժս, զնոսին անուանէ շինեալս ի վերայ վիմին հաստատութեան եւ զնոյնս ի մրրկաց եւ ի ժամանակացն փոթորկէ ամրացեալս անշարժ եւ անխախուտ հաստատութեամբն: "Որ լսէ, ասէ, զբանս իմ զայսոսիկ եւ առնէ զնոսա, նմանեցուցից զնա առն իմաստնոյ որ շինեաց զտունն իւր ի վերայ վիմի: Իջ անձրեւ, յարեան գետք, շնչեցին հողմք եւ բախեցին զտունն, եւ ոչ կործանեցաւ. քանզի ի վերայ վիմի հաստատեալ էր[5]":

Ապա պարտ եւ պատշաճ է նորա պատգամացն պատկառ կալ, եւ զորս ուսոյցն եւ զորս եցոյց արդեամբք, եւ ուսանել եւ առնել: Նա արդ զի՞րդ ասիցէ ոք թէ Քրիստոսի հաւատացեալ եմ, որ ոչ զայն գործիցէ զոր Քրիստոսն հրամայեաց առնել: Կամ ո՞րպէս ի փոխարէնս հատուցմանց հաւատոցն կարիցէ հասանել որ զհաւատ հրամանացն չառնու յանձն պահել: Հարկ է թէ դեգեւիցի այնպիսին եւ երերեալ տատանիցի, եւ ոգւոյ մոլորութեանն առեալ զնա տանի բերէ իբրեւ հող եւ մոխիր եւ փոշի՝ զոր հողմն մաղիցէ. նա եւ ոչ գնալովն՝ յառաջադէմ ի փրկութիւնն լինիցի, որ

չունի զճշմարտութիւն ճանապարհին կենաց։ Նոյն զգոյշ կալ պարտ է, սիրելիք, ոչ յորոց յայտնի եւ գուշակաւոր միայն են, այլ եւ որ խորամանգ նենգութեամբն զեղծուցանեն։ Իսկ զի՞նչ քան զայն խորամանգ մտաց կայցէ, զի՞նչ քան զնոյն պատրանաց, զի որ գալստեամբն Քրիստոսի խայտառակեալ կործանեցաւ թշնամին, յետ լուսոյն ի հեթանոսան հասանելոյ եւ կենարար լուսաւորութեանն ծագեալ ծաւալելոյ, զի կենդանութիւն առցեն մարդիկ, զի խուլքն զլուր ունկնդրութեան հոգեւորն շնորհաց ընդունիցին, եւ կոյրք բացցեն զաչս իւրեանց առ Աստուած, եւ խօթք յաւիտենական բժշկութեամբն ապաքինեսցին, եւ կաղք ընթացեալ հասանիցեն յեկեղեցի, եւ համերք բարբառեալ պայծառագոյնս՝ յաղօթս եւ ի պաղատանս կանխիցեն, նա իբրեւ ետես զկուռսն լքեալ թողեալ եւ վասն առաւել բազմամբոխ հաւատացելոցն ժողովոց զբնակութիւնսն իւր եւ զմեհեանս անապատացեալս, այլ իմն պատրանս եւ խաբկանս նոր իմացաւ, զի ընդ քրիստոնէութեանն իսկ անուամբ զանզգոյշսն վրիպեցուսցէ։ Աղանդոց եւ հերձուածոց հնարագիւտ եղեւ, զի նոքիմբք իմն զհաւատսն փլուզանիցէ, զճշմարտութիւնն եղծանիցէ, զմիութիւնն ճեղքիցէ։ Զորս չէ ատակ զյաւել ունել ի կուրութեան հնացեալ ճանապարհին, գայ շուրջ յածի եւ մոլորութեամբ նորոյ ճանապարհին պատրէ։

Հանէ եւ յեկեղեցւոյ իսկ զմարդիկ. եւ յորժամ թուիցին թէ արդ մօտ եկեալ հասին ի լոյսն եւ ի ճշմարտութիւն եւ յաշխարհական ցայգութենէն ապրեցան, դարձեալ յանգէտս այլ մութ թանձրամած զնոքօք հեղու, զի թէպէտ չկան յաւետարանին Քրիստոսի եւ ի նորին պահպանութեանն եւ յօրէնսն, սակայն քրիստոնեայս զանձինս կոչիցեն եւ մինչ դեռ ի միգի եւ յարամբի· շրջիցին, համարիցին թէ լոյս ընդ իւրեանս ունին, քանզի մեղմեղէ հակառակորդն եւ պատրէ. որ ըստ առաքելական բարբառոյն ի կերպս լուսաւոր հրեշտակի լինի եւ զպաշտաւորսն իւր կեղծաւորեալ կերպարանէ իբրեւ զարբանեակս արդարութեան, որ զգիշերն տիւ թելադրեալ կարծեցուցանեն, զկորուստն եւ զմատակումն՝ փրկութիւն, զյուսահատութիւնն ընդ յուսոյն բարբառնօք ցուցանեն եւ զնենգաւոր կեղծաւորութիւնն ընդ հաւատոյն պատճառանօք, զՆեռնն՝ ի Քրիս-

տասի անուանն, զի յորժամ սուտ՝ նմանութիւնք ճշմարտութեանցն բարբառիցին, խորամանգութեամբ զճշմարտութիւնն զեղչիցեն[6] ։ Նոյն այս յայնժամ լինի, եղբարք, յորժամ ոչ ի սկիզբն ճշմարտութեանն ոք դառնայ եւ զգլուխն խնդրէ, եւ յորժամ երկնաւոր վարդապետին ուսումն չպահի։ Ընդ որ թէ ուրուք միտ եդեալ նայիցի կամ քննիցէ, ոչ ինչ այնուհետեւ երկայնաձիգ ճառից եւ ընծայութեանց լինիցին պէտք ։ Զանդէս հաւատութեան ճշմարտութեանըն դիւրին առ համառօտել է ։ Խօսի ընդ Պետրոսի Տէրն, “Ես քեզ ասեմ, ասէ, թէ դու ես վէմ, եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ եւ դրունք դժոխոց զնա մի յաղթահարեսցեն ։ Եւ քեզ տաց զփականս արքայութեան երկնից, եւ զորս կապիցես յերկրի, եղիցին կապեալ եւ յերկինս. եւ զորս արձակիցես յերկրի, եղիցին արձակեալ եւ յերկինս[7]„ ։ Եւ դարձեալ՝ ցնոյն յետ յարութեանն իւրում ասէ “Արածեա զոչխարս իմ[8]„ ։ Ի նորա միայնոյ վերայ շինէ զեկեղեցի իւր եւ նմին տայ պատուէր արածել զոչխարս իւր ։ Եւ թէպէտ եւ ամենայն իսկ առաքելոցն յետ յարութեանն բաշխեալ բաժանէ զիւր զուգական իշխանութիւնն ասելովն “Որպէս առաքեաց զիս Հայր եւ ես առաքեմ զձեզ, առէք Հոգի սուրբ, եթէ զուրուք թողուցուք զմեղս, թողեալ լիցին նմա, եթէ զուրուք ունիցիք, կալեալ լիցին[9]„. բայց զի յայտ զմիութիւնն առնիցէ, կարգեաց եդ իւր իսկ ճոխութեամբ զի սկիզբն եւ բխումն միութեանն այնորիկ ի միոջէ անտի առնուցու սկիզբն։ Լինել էին եւ այլն եւս առաքեալք որ ինչ Պետրոսն էր, հանգոյն հաղորդութիւն առեալ եւ պատուոյն եւ իշխանութեանն, բայց սկիզբնն ի միութենէ ելեալ յառաջ խաղայ, եւ դահերէց գլխաւորութիւնն՝ Պետրոսի շնորհի, զի մի՝ եկեղեցի Քրիստոսի երեւիցի եւ մի աթոռ ։ Եւ հովիւ՝ ամենեքին են եւ հօտն մի երեւի, որ ի բոլորեցունց առաքելոցն միաշունչ միաբանութեամբըն արածիցի, զի մի՝ երեւիցի եկեղեցի Քրիստոսի ։

Զմին զայն եկեղեցի եւ յօրհնութիւնս օրհնութեանցն Հոգին սուրբ յերեսաց Տեառնն նշանակեալ ասէ. “Մի է աղաւնի իմ, կատարեալ իմ, մի է մօր իւրոյ, ընտրեալ ծնողի իւրոյ[10]„ ։ Որ զայն միութիւն եկեղեցւոյ չունի, համարիցի՞ թէ զհաւատսն ունիցի ։ Որ ընդ եկե-

ղեցւոյ գոռայ ոք կամ դիմադարձ լինի, որ զաթոռն Պետրոսի յորոյ վերայ եկեղեցի շինեցաւ՝ թողու, կարծիցէ՞ թէ յեկեղեցւոջ իցէ. ուր և երանելի առաքեալն Պաւղոս զնոյն վարդապետութիւն ընծայեցուցեալ զխորհուրդ միութեանն գուշակիցէ, յորժամ ասիցէն. «Մի մարմին և մի հոգի, մի յոյս կոչման ձերոյ, մի Տէր, մի հաւատք, մի մկրտութիւն, մի Աստուած[11]»: Պարտ է զի զայն միութիւն պինդ ունիցիմք և պահիցեմք, մանաւանդ որ եպիսկոպոսքս իսկ իցեմք, որ յեկեղեցւոջ անցեալ նըստիմք գահերէց, զի և զեպիսկոպոսութիւնն ևս զլխովին մի և անհատ. և անբաժին ի հանդիսի ցուցանիցեմք: Մի ոք զեղբայրութիւնն պատրիցէ բանիւք ստութեան, մի ոք զհաւատոցն ճշմարտութիւն բանազբօսեալ եղծանիցէ: Մի է եպիսկոպոսութիւն և իւրաքանչիւր ի միում միում մասին նորա զողջոյն իսկ մարմինն առեալ է յերաշխի: Եւ եկեղեցի դարձեալ մի է, որ բերրի ծննդականութեամբն աճեցեալ և ստուարացեալ ի բազմութիւն ձգի: Զոր օրինակ արեգական բազում ճառագայթք են, այլ լոյսն մի է. և ծառոյ ոստք բազում են, այլ զօրութիւնն մի է որ յարմատին հաստատեալ կայ. և յորժամ ի միոջէ ականէ վտակք բազումք խաղայցեն, թէպէտ և ի յաճախութեանց ջուրցն յորդելոց բազմութիւն իմն երևիցի, սակայն միութիւնն կայ պահի անդ իսկ ի բխմանն: Խլեա զճառագայթ արեգականն յանուոյն իւրմէ, բաժանումն իմն և քայքայումն չառնու յանձն միութիւն լուսոյն: Ըղէ դու հատ ոստ մի ի ծառոյ, և որ կտրեցաւն չկարէ արձակել շառաւեղս: Հատ դու վտակ մի յականէ իւրմէ, ցամաքէ որ հատանն: Նոյնպէս տէրունական եկեղեցի քանզի լուսաւոր և համապայծառ է, ընդ ամենայն համօրէն աշխարհ զճառագայթս լուսաւորութեանն կարկառու: Սակայն մի միայն է լոյսն որ ընդ հանուր տարածանի և ընդ բնաւ սփռի և միութիւն մարմնոյն չքայքայի: Հիւթոյն առատութեամբ ընդ ամենայն երկիր զոստսն ձգեալ տարածանէ և զհոսեալ վտակսն ևս յորդադոյնս գնացուցանէ. սակայն ակն աղբերն մի է և բխումն մի, և մի մայր բազմածին ծննդովք: Նորա ծննդեամբն ծնանիմք, և կաթամբն բուծանիմք և շնչովն ոգի բերեմք: Չմարթի ապականել որ հարսնն խօսեալ է Քրիստոսի, անա-

րատ եւ ամօթխած է։ Մի՛ տուն ճանաչէ, զմիոյ մահճաց սրբութիւնն պարկեշտութեամբ պահէ։ Նա է որ պահէ զմեզ Աստուծոյ, նա է որ զմանկունս իւր զոր ծնաւ, յարքայութիւն դրոշմէ։ Որ յեկեղեցւոյ ձեղքեալ երթայ յարի ՚ի շնացող անձր, տարադիր յեկեղեցւոյ աւետեացն լինի։ Մի՛ հասցէ ի փոխարէնսն Քրիստոսի որ թող զեկեղեցի Քրիստոսի։ Օտարոտի է, պիղծ է, թշնամի է։ Զմարթի հայր զԱստուած ունել որոյ մայր չէ եկեղեցի։ Թ՛է կարաց ոք ապրել որ արտաքոյ տապանին Նոյի էր, ապա եւ որ արտաքս քան զեկեղեցի լիցէ, ապրի։ Ազդ առնէ Տէրն եւ ասէ. "Որ ոչ ընդ իս է, հակառակ իմ է. եւ որ ոչ ընդ իս ժողովէ, ցրուէ[12]"։ Որ զխաղաղութիւնն Քրիստոսի եւ զմիաբանութիւնն պատառէ, ընդ Քրիստոսի հակառակեալ ի վէճ գայ։ Որ այլուր ուրեք քան զեկեղեցի ժողովէ, ցրուէ զեկեղեցի Քրիստոսի։ Ասէ Տէրն. "Ես եւ Հայր մի եմք[13]"։ եւ միւսանգամ՝ զՀօրէ եւ զՈրդւոյ եւ զՀոգւոյն սրբոյ գրեալ կայ այսպէս. "Եւ երեքինս մի են[14]"։ Եւ ո՞ այն ոք լիցէ որ կարծիցէ թէ այնմ միութեան յեկեղեցւոջ, որ յաստուածեղէն հաստատութենէ անտի եկեալ է եւ երկնաւորական խորհրդովք պնդեալ, գոյ հնար քայքայել, եւ երկպառակութեամբ կամացն ընդ միմեանս հակառակելոց յիրերաց անջատել։ Որ զայն միութիւն չպահէ, զաստուածական օրէնսն չպահէ, չունի զհաւատսն Հօր եւ Որդւոյ, զկեանսն չունի, անկեալ է ի փրկութենէն։

Այս խորհուրդ միութեան եւ սոյն զօդ անքակ եւ անբաժանական միաբանութեանն յայտ առնի յորժամ յաւետարանին տէրունական պարեգօտն Քրիստոսի չառնու յանձն բաժանումն, չպատառի, չխզի, այլ արկեալ վիճակս ի վերայ պատմուճանին Քրիստոսի թէ ո՛ զՔրիստոս ագանիցի, ողջ ձորձն առաւ, եւ եղեւ անեղծ եւ առանց բաժանման ստացուած պատմուճանին։ Ղ՛առարկեալ աստուածեղէն գրոյ ասէ. "Իսկ զպատմուճանն, քանզի էր առանց կարանի ի վերուստ փոր անկեալ ամենեւին, ասեն ցմիմեանս, Մի՛ պատառեսցուք զդա, այլ արկցուք վիճակս ի վերայ դորա ում եւ ելցէ[15]"։ Այն պատմուճան զմիութիւնն կրէր որ ի վերուստ անտի գայ, այն իսկ է՝ որ ի յերկնից եւ ի Հօրէ գայ, որում չէր

հնար ամենեւին յայնմանէ որ առն կամ ստացաւ, ցելուլ կամ պատառել, այլ զամենայն իսկ միանգամայն զողջոյն հաստատութիւնն առանց քակելոյ ամփոփեալ ունէր։ Զմարթի զՔրիստոսի արկանելին առնուլ որ հերձէն եւ բաժանէ զեկեղեցի Քրիստոսի։ Սմին հակառակ յորժամ յետ Սողոմոնի վախճանելոյ, հերձուած եղեւ Թագաւորութեան նորա եւ ժողովրդեանն, ընդառաջ եղեւ Աքիա մարգարէ Յերոբովամայ արքայի ի դաշտի անդ, բուռն հարեալ պատառեաց զձորձս իւր յերկոտասան ծուէնս եւ ասէ. “Առ դու քեզ զտասն կապերտդ։ Զի այսպէս ասէ Տէր. ահա ես պատառեցից զԹագաւորութիւնն ի ձեռաց Սողոմոնի եւ տաց քեզ զտասն գաւառանն; եւ երկու գաւառանքն եղիցին նորա վասն Դաւթի ծառայի իմոյ եւ վասն Երուսաղեմ քաղաքի զոր ընտրեցի դնել զանուն իմ անդ[16]„։ Յորժամ երկոտասան ցեղքն Իսրայելի պատառէին, պատառեաց Աքիա մարգարէ զձորձս իւր։ Բայց քանզի չէ մարթ թէ ժողովուրդն Քրիստոսի պատառիցի, յայն սակս եւ պատմուճան նորա որ ամենեւին անկեալ եւ հիւսեալ էր, ի ստացչացն չբաժանեցաւ։ Անբաժինն, կցեալն, կարեալն, զմխախառն միաբանութիւն մերոյ ժողովրդեանն որ զՔրիստոս զգեցաք՝ ցուցանէ։ Զորձոյն խորհրդով եւ նշանաւ՝ զեկեղեցւոյ միութիւն գուշակէ։ Ապա արդ ո՞ ոք այնպէս անագորոյն, ո՞ ոք այնչափ ժանտ կայցէ, ո՞ ոք այնպէս ի մոլեգին կատաղութիւն չմիաբանութեան հասեալ, զի համարիցի թէ մարթիցի պատառել կամ թէ իշխիցէ իսկ լրբել ժտել զմիութիւն Աստուծոյ պատառել, զձորձսն տէրունականս, զեկեղեցին Քրիստոսի։ Իւր իսկ տուեալ խրատ յաւետարանին իւրում ասէ. “Եւ եղիցի մի հօտ եւ մի հովիւ[17]„։

Համարիցի՞ ոք ինչ արդեւք թէ գուցէ հնար զի ի միում վայրի հովիւք բազումք լինիցին կամ հօտք բազումք։ Սոյնգունակ եւ Պաւղոս առաքեալ զնմին միութենէ Թելադրեալ աղաչէ յորդորելով եւ ասէ. “Աղաչեմ զձեզ, եղբարք, յանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զի ամենեքեան զնոյն խօսիցիք, եւ մի իցեն ի ձեզ հերձուածք. այլ իցէք միամիտք, համականք, համակարիք[18]„։ Եւ դարձեալ ասէ. “Անսալ միմեանց սիրով, փու-

թալ պահել զմիաբանութիւն Հոգւոյն յօդիւ խաղաղութեան[19]"։ Համարեցի՞ս դու թէ կարիցէ կալ եւ լինել կենդանի որ յեկեղեցւոյ ի բաց մեկնիցի եւ այլ իմն կայեանս եւ բնակութիւնս անձինն կազմիցէ, ուր ցՌախաբ՝ յորում կանխագոյն նկարէր եկեղեցի՝ ասացաւ. թէ "Զհայր քո եւ զմայր քո եւ զեղբարս քո եւ զամենայն տուն հօր քո ժողովեսցես առ քեզ ի տուն քո, եւ ամենայն որ ելանէ ընդ դուռն տան քո արտաքս, յինքն եղիցի անձին իւրում պարտապան[20]"։ Նոյնպէս եւ խորհուրդ զատկացն ոչ ինչ այլ ինչ յօրէնս Ելիցն բովանդակեալ ունի, բայց զի գառնն՝ որ յառակ Քրիստոսի զենու, ի միում տան կերիցի։ Խօսեցեալ Աստուծոյ ասէ. "Ի տան միում ուտիցի եւ մի հանիցէք միս ի տանէ անտի արտաքս[21]"։ Մարմինն Քրիստոսի եւ սրբութիւն Տեառն չելանէ արտաքս, եւ ոչ քան զմի եկեղեցի այլ ինչ տուն գոյ հաւատացելոցն։ Զայն տուն եւ զնոյն վանս միաբանութեան նշանակեալ պատմէ Հոգին սուրբ յերգս սաղմոսացն յորժամ ասիցէ. "Աստուած որ բնակեցուցանէ զմիակրօնս ի տան[22]"։ Ի տան Աստուծոյ, յեկեղեցւոջ Քրիստոսի միաշունչք բնակեալ են, ի նմին յամեալք միաբանք միամիտք։ Նմին իրի իսկ եւ Հոգին սուրբ յաղաւնոյ կերպարանս եկն, քանզի այն թռչուն միամիտ է եւ հանդարտ, չէք լեղի դառնութեան կամ խածանել եւ ոչ բռնութիւն՝ պատառել մագլօք. ընդ մարդկան ասպնջականութիւն եւ եթ կամի, զմիոյ տանն կցորդութիւն գիտէ, յորժամ ծնանիցին՝ միաբան ծնունդսն ծնանիցին, յորժամ կամիցին միանգամայն չու առնել խաղալ գնալ, թեւ ի թեւ առ միմեանս զթռիչսն խառնեն, հասարակաց հաւասարութեամբ զկեանսն կեան, զմիաբանութիւն խաղաղութեանն բերանոյն համբուրիւ առնուն ի միտ, յամենայնի իսկ եւ ի բնաւի զօրէնս միաբանութեանն ի գլուխ հանեն։ Պարտ եւ պատշաճ է այսպիսի ինչ միամտութիւն եւ յեկեղեցւոջ իմանալ եւ նոյնպիսի ինչ սէր ցուցանել, զի սէր եղբայրութեանն նմանօղ աղաւնեացն լինիցի, զի հեզութիւնն եւ զգօնութիւնն հանգոյն գառանցն եւ օդեացն գտանիցի։ Զի՞նչ անդ մնայ քրիստոնէից է՝ գայլոցն վայրենութիւն կամ շանց մոլեգնութիւն եւ սատակիչ թոյնք վիշապաց, եւ

գաղանաց արիւնարբու կատաղութիւն։ Արդ պարտ է լինել յորժամ նոյնպիսիք յեկեղեցւոյ անջատիցեն, զի մի վասն անհնարին եւ թունաւոր ժանտութեանն նոցա՝ աղաւնիքն եւ ոչխարքն Քրիստոսի աւար լինիցին։ Չյարէ չխառնի ընդ անոյշ ճաշակաց՝ դառնութիւն, ընդ լուսոյ՝ խաւար, ընդ պարզոյ՝ անձրեւ, ընդ խաղաղութեանն՝ ճակատ, ընդ ծնընդականութեան՝ անզաւակութիւն, ընդ աղբիւրացն՝ երաշտութիւն, ընդ հանդարտութեանն՝ մրրիկ։

Մի ոք կարծիցէ թէ լաւ ոք եւ ընտիրք յեկեղեցւոյ կարիցեն ի բաց գնալ։ Չանու հողմ զցորենահատն, եւ ոչ զծառաստունկն հաստարմատ տնկեալ խլէ հանէ մրրիկ։ Յարդք դատարկք են որ ի փոթորկէ մրրկեալ յայսկոյս յայնկոյս վարիցին. եւ ծառք տկարք եւ անզօրք յորժամ հողմք ի վերայ դիմիցեն, ի գետին տապալեալ կործանին։ Յայնպիսեացն գարշի եւ կըծանէ Յովհան առաքեալ, յորժամ ասէ. եթէ "ի մէնջ ելին, սակայն ոչ ի մէնջ էին. զի եթէ ի մէնջ էին, ապա առ մեզ մնային[23]"։ Աստի իսկ եւ հերձուածք յաճախեցին եւ յաճախեն իսկ, յորժամ միտք կամակորք չուանին զկապաղութիւնն, յորժամ նենգութեամբն բաժանեալ զմիութիւնն չպահեն։ "Ներէ Տէրն զի հերձուածքն լինիցին, քանզի կայ անձնիշխանութիւն. զի յորժամ հանդէս ճշմարտութեանն զսիրտս եւ զմիտս ի փորձութիւն մատուցանիցէ, հաւատք անարատք այնոցիկ որ ընտիրքն իցեն՝ պայծառագոյնս փայլիցեն։ Յառաջագոյն ազդ առնէ Առաքելովն Հոգին սուրբ եւ ասէ. "Հերձուածք լինելոց են, զի որ ընտիրքն իցեն երեւեսցին ի ձեզ[24]"։

Այսպէս ընտրին հաւատացեալք, նոյնպէս ի մէջ գան եւ կեղծաւորք։ Այսպէս եւ յառաջ իսկ քան զօրն դատաստանի արդարոցն եւ անիրաւացն անձինք ի միմեանց զատանին, եւ ընտրին յարդքն ի ցորենոյն։ Սոքա են որ առ զուողակիցսն յանդգնեալս, անձամբք զանձինս առանց աստուածեղէն հրամանաց գլխաւորս կացուցանեն, որ վերակացուս զանձինս առանց իրիք ձեռնադրութեան օրինացն կարգեն, ոչ ոք է որ նոցա զեպիսկոպոսութիւնն շնորհեաց, եւ ինքեանք անձանց եպիսկոպոսի անուն առնուն. զնոսա ի սաղմոսն Հոգին սուրբ նշանակէ նստեալ յաթոռն ժանտից[25], ցաւք ժանտութեան են եւ որդն եւ

երր եւ ցեց հաւատոցն, որ խաբեն եւ պատրեն բերա-
նով օձին եւ են արուեստաւորք ճարտարք զճշմարտու-
թիւնն եղծանելոյ, եւ զապանօղ թոյնսն ժանդաբեր
լեզուօքն արտաքս փսխեն. որոց բանն իբրեւ զքաղցկեղ
ճարակ գտանէ[26], որոց ճառքն ի խորհուրդս եւ ի սիրտս
իւրաքանչիւր զօրհասական թոյնն հեղուն: Զայնպի-
սեացն բողոք եդեալ գոչէ Տէրն եւ ի նոցունց կարճէ եւ
զմոլորեալ ամբոխն կոչէ յետս, ասելովն. "Մի լսէք բա-
նից մարգարէիցն սոցա, զի տեսիլք սրտից նոցա վրիպե-
ցուցանեն զնոսա: Խօսել խօսին նոքա այլ ոչ ի բերանոյ
Տեառն: Ասեն ապստամբելոցն ի բանէն Տեառն թէ խա-
ղաղութիւն եղիցի ձեզ եւ ամենեցուն որ գնան ըստ կա-
մաց իւրեանց. եւ ամենայնի որ գնայ ըստ մոլորութեան
սրտի իւրոյ, ոչ եկեսցեն ի վերայ նորա չարիք: Ոչ խօսե-
ցայ ընդ նոսա եւ նոքա մարգարէանային: Եթէ կացեալ
էին ի հաստատութեան իմում եւ լուեալ էր նոցա զբանս
իմ, եւ ուսուցեալ էր նոցա զժողովուրդ իմ, դարձու-
ցեալ էր իմ զնոսա ի խորհրդոց իւրեանց չարաց[27]": Դար-
ձեալ զնոցունց ակնարկէ Տէրն զի ասէ. "Զիս թողին
զաղբեւր ջրոյ կենդանւոյ, եւ փորեցին իւրեանց գուբս
գուբս ծակոտս որ ոչ կարեն ունել ջուր[28]": Ուր քան զմի
մկրտութիւնն այլ ինչ մկրտութիւն չիք, համարին թէ
կնիք ձեռնհաս են տալ: Թողեալ զաղբեւրն կենդանու-
թեան, զկենցական եւ զկեցուցիչ ջրոյն շնորհսն խոստա-
նան: Ոչ եթէ լուանայցեն ինչ անդէն մարդիկ, այլ եւ
աղտեղի առաւել լինիցին. ոչ եթէ յանցանքն ինչ սրբին
կամ ջնջին, այլ եւ մթերին եւս: Քեր ոչ եթէ Աստու-
ծոյ ինչ որդիս այն ծնունդ, այլ սատանայի ծնանի ման-
կունս: Որ բանիւն ստութեան ծնան, ճշմարտութեան
աւետեացն հասու չմարթեն լինել: Որ ի նենգութենէ ան-
տի ծնեալ են, զշնորհս հաւատոցն կորուսանեն: Ի պսակս
խաղաղութեանն չկարեն հասանել որ զխաղաղութիւն
Տեառն չմիաբանութեանն մոլութեամբ խռովեցուցին:

Եւ մի զանձինս ոմանք զուր մեկնութեամբն պատրի-
ցեն զի ասաց Տէրն եթէ "Ուր ուրեք իցեն երկու կամ
երեք ժողովեալ յանուն իմ, ես ընդ նոսա եմ[29]": Եղծիչք
աւետարանացն եւ մեկնիչք ստութեան զվերջինսն ի մէջ
բերեն եւ վաղեն զառաջինովքն, զմասնն յիշատակեալ

զմեւս եւս մասն նենգաւ զեղջեն եւ թագուցանեն։ Զոր օրինակ ինքեանք յեկեղեցւոյ ստոր ձեղքեցան, նոյնպէս եւ զմիոյն գլխոյ միտս բաժանեն։ Զի յորժամ Տէրն աշակերտացն զմիաբանութիւնն եւ զխաղաղութիւն թելադրէր. "Ասեմ ձեզ, ասէ, եթէ երկու ի ձէնջ միաբանիցեն յերկրի, վասն ամենայն իրաց զինչ եւ խնդրիցէք, եղիցի ձեզ ի Հօրէ իմմէ որ յերկինսն է։ Զի ուր ուրեք իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ, ես ընդ նոսա եմ[30]", յայտ իմն այսպէս առնէ թէ ոչ բազմութեանն այլ միաբանութեան մտաց աղօթականացն առնու ակն։ "Եթէ երկու, ասէ, ի ձէնջ միաբանեսցին յերկրի". զմիաշունչ միտսն յառաջագոյն եդ, զմիաբանութիւն խաղաղութեանն վաղագոյն կանխեաց, որպէս ինչ միաբանել էր, զայն բազում ճշգրիտ հաստատութեամբ ընծայեցոյց։ Եւ արդ զինա՞րդ ոք ընդ ումեք միաբանել մարթիցէ որ ընդ եկեղեցւոյն իսկ մարմնոյ չմիաբանէ, եւ ընդ համօրէն եղբայրութեանն։ Զինա՞րդ իցէ թէ երկու կամ երեք Քրիստոսի անուամբն կարիցեն ժողովել, զորոց յայտն է թէ բաժանեալ ի Քրիստոսէ են եւ յաւետարանէ նորա։ Զի ոչ եթէ մեք ինչ ի նոցանէ, այլ նոքա ի մէնջ զատուցեալ մեկնեցան։ Եւ քանզի աղանդք եւ հերձուածք յետուստ ուրեմն ծնան, եւ զի ժողովս ժողովս բազումս անձանց կացուցանեն, զաղբեւրն եւ զգլուխն ճշմարտութեանն թողին։ Իսկ Տէրն վասն եկեղեցւոյ իւրոյ բարբառի եւ ընդ նոսա որ յեկեղեցւոջ աստ են՝ խօսի, թէ յորժամ ինքեանք հաւանք եւ միաբանք իցեն, եթէ ըստ այնմ զոր հրամանն ետ եւ յորդորեաց, թէպէտ երկու կամ երեք ժողովեալ միաբանութեամբ յաղօթս կացցեն, թէպէտ երկու կամ թէ երեք իցեն, կարասցեն առնուլ ի մեծութեանցն Աստուծոյ զոր ինչ հայցենն։ "Ուր ուրեք իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ, ես, ասէ, ընդ նոսա եմ". այս ինքն ընդ միամիտսն եւ ընդ խաղաղասէրս, ընդ երկիւղածսն Աստուծոյ եւ ընդ պատուիրանապահս աստուածեղէն հրամանացն։

Ասէր թէ եղիցի ընդ երկոցունց կամ երեցունց սոցա որպիսի ինչ ընդ երից մանկանցն ի հնոցի հրոյն եղեւ, եւ զի առ աստուածակոյս կողմ անդր միամտութեամբ էին եւ ընդ իւրեանս հաւանք եւ հաւասարք, յորժամ բակ

առեալ պատէր զնոքօք բոցն բորբոքեալ, հողմն ցօղաշին ի նենգքս շնչէր։ Այպէս եւ երկոցունց առաքելոցն յորժամ ի դիպահու ոչն փակեալ կային, վասն զի միաբանութեամբն էին եւ. միաբանք խորհրդով, ինքնին հասեալ կայր առ ընթեր, ինքնին ձեռն արկեալ զնոքա բանգին ի բաց քակէր, զի զնա առն զոր առանց նենգութեանն քարոզէին, ժողովրդեանն առ անդ եսցեն, մի.սանգամ ի հրապարակին հանեալ կացուցանէր[31]։ Նոյա յորժամ ի հրամանացն կարգ.ի եւ զայն ինն ընդ պատուիրանն խառնեալ ասիցէ թէ "Այր իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ, ես ընդ նոսա եմ", իբր ոչ եթէ զմարդիկ յեկեղեցւոյ բաժանիցէ որ արարին եւ կացցեն զեկեղեցի, այլ զմիաբանութիւնն զարմէ զխաբերայլիցն, եւ հաւատացելոցն առեալ պատուէր վասն խաղաղութեանն իւրն բարբառով, ցուցանէ թէ, ինքն ընդ երկուցն կամ ընդ երից մանաւանդ իցէ որ միաբանութեամբն մատուցանիցեն աղօթս, քան ընդ բազմացն չմիաբանելոց։ Եւ թէ աւելի ինն շնորհի վասն միաբան աղաչանաց սակաւուորացն քան վասն անմիաբանին հայցուածոց բազմամբոխիցն։

Այլ իսկ եւ յորժամ զաղօթելոյն օրէնսն ընծայեցուցանէր, զնոքիմբք ածեալ յարէր թէ "Յորժամ յաղօթս կայցէք, թողու ցուք եթէ, ունիցիք ինչ զումեքէ. զի եւ Հայրն ձեր որ յերկինս է թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր"[32]։ Եւ որ ի պատարագն խնթիւն եկեալ իցէ, ի սեղանոյն զարձուցանէ յետս, եւ հրամանն տայ նախ ընդ եղբօրն հաշտել եւ ապա եկեալ հանդերձ խաղաղութեամբն Աստուծոյ զընծայսն մատուցանել[33], քանզի եւ ընդ Աբէնի պատարագն չհայեցաւ Աստուած[34]։ Զի հաշտ զԱստուած չկարէր առնել որ ընդ եղբօրն չունէր միաբանութիւն խաղաղութեան վասն ոխութեանն իւրոյ։ Եւ արդ որպիսի ինչ խաղաղութիւն անձանց խոստանայցեն որ թշնամութեամբ ընդ եղբարսն են, զոր զոհս կամ պատարագս հաշտուլիցին թէ կատարեն որ քահանայիցն նախանձընդդէմք ինն են։ Թէւ արդեւք անդէն ընդ իւ բեանս զՔրիստոս համարիցին յորժամ ի մի վայր եկեալ դումարիցեն որ արտաքոյ քան զեկեղեցի Քրիստոսի ժողովեն "Այդպիսիք թէ մեռեալ եւս խոստովանութեամբ անուանն իցեն, այն արտ եւ արեամբ չլուի։ Նորանց քա-

ռութեան եւ ծանր է յանցանս երկրպագութեանն եւ չարչարանաց չիշէ։ Մարտիրոսն չմարթի լինել որ ոչ յեկեղեցւոջ է։ Արքայութիւն չկարէ հասանել որ զայն երթոյ՝ որում կայր թագաւորել։ Զխաղաղութիւնն մեզ Քրիստոս ետ, միաբանս եւ միակամս հրամայեաց լինել, պատուէր ետ զի զաշնաւորութիւն սիրոյն անեղծ եւ անարատ եւ անքակ պահեսցի։ Ոչ ձեռնհաս մարտիրոս զանձն ցուցանել որ ոչ զսէր եղբայրութեանն պահեաց։ Զայս ուսուցանէ եւ մեծն երաշխաւոր կայ Պաւղոս առաքեալ յորժամ ասէն. “Եւ եթէ ունիցիմ հաւատս մինչեւ զլերինս փոփոխելոյ, եւ սէր ոչ ունիցիմ, ոչ ինչ եմ։ Եւ եթէ ջամբիցեմ զամենայն ինչս իմ աղքատաց եւ մատնիցեմ զմարմինս իմ յայրումն, եւ սէր ոչ ունիցիմ, ոչ ինչ օգտիմ։ Սէր մեծանձն է, սէր քաղցրանայ, սէր ոչ նախանձի, ոչ ամբարհաւանի, ոչ հպարտանայ, ոչ գրգռի, ոչ խորհի զչար, զամենայն սիրէ, ամենայնի հաւատայ, ամենայնի յուսայ, ամենայնի համբերէ. սէր ոչ երբեք անկանի[35]„։ Ոչ երբեք, ասէ, անկանի սէրն։ Քանզի միշտ իսկ այն ի թագաւորութեանն կացցէ եւ նոյն աւելիցէ բաւիցէ ի յաւիտենական միութեան եղբարցն ընդ միմեանս միաբանելոց։ Զիք հնար չմիաբանութեանն յարքայութիւնն երկնից հասանելոյ։ Ի հատուցմունս Քրիստոսի որ ասացն թէ “Այս է պատուէր իմ զի սիրեսջիք զմիմեանս, որպէս եսս սիրեցի զձեզ[36]„ չկարէ ժամանել որ նենգաւոր խռովութեամբն եղծ զսէրն Քրիստոսի։

Որ զսէրն չունի, զԱստուած չունի։ Յովհաննու երանելոյ առաքելոյ է բարբառս. “Աստուած, ասէ, սէր է, եւ որ կայ ի սէրն, յԱստուած բնակէ եւ Աստուած ի նմա բնակէ[37]„։ Ընդ Աստուծոյ բնակել ոչ կարեն որ ոչ կամեցան միաբան՝ յեկեղեցւոջ Աստուծոյ լինել։ Թէպէտ եւ ի խարոյկ արկեալ խարշատիցին եւ կամ գազանաց առաջի ընկեցեալ զանձինս իւրեանց դնիցեն, այն ոչ պսակք հաւատոցն լինիցին, այլ նենգելոյ հաւատոցն պատիժք, եւ ոչ աղնուական լաւութեանցն վախճան փառաւորեալ, այլ յուսահատութեան սատակումն։ Սպանել կարէ այնպիսին մեռանել, բայց պսակ չմարթի առնուլ։ Այնպէս զանձնէ խոստանայ թէ իցէ քրիստոնեայ, որպէս

եւ բանաւորկուն բազում անգամ զանձնէ ասէ սուտ, թէ Քրիստոսն իցէ. զոր օրինակ ինքն իսկ տէրն զգուշացուցանէ ասելով. "Բազումք եկեսցեն յանուն իմ եւ ասիցեն. ես եմ Քրիստոսն, եւ զբազումս մոլորեցուցանիցեն[38]„: Որպէս նայն չէ Քրիստոսն, թէպէտ եւ անուամբն պատրիցէ, ըստ նմին օրինակի եւ ոչ քրիստոնեայ ինչ ոք երեւիցի որ չկայն ի նորա աւետարանին եւ չմնայ ի հաւատոցն ճշմարտութեան: Քանզի եւ մարգարէանալն եւ զդեւսն հանել եւ զօրութիւնս մեծամեծս յերկրի առնել ապաքէն բարձրագոյն եւ զարմանալի է, բայց սակայն ոչ ամենայն ոք որ զայս ամենայն ունի երկնից թագաւորութեանն հասանիցէ, թէ ոչ ընդ ուղղորդն եւ ընդ ճշմարիտ ճանապարհն զգուշութեամբ մտեալ ընթանայցէ: Յայտ առնէ Տէրն ասելով. "Բազումք ասիցեն ցիս յաւուր յայնմիկ. Տէր, Տէր, ոչ յանուն քո մարգարէացաք եւ յանուն քո դեւս հանաք, եւ յանուն քո զօրութիւնս մեծամեծս արարաք: Եւ յայնժամ ասացից ցնոսա. Ոչ գիտեմ զձեզ, երթայք յինէն մշակք անիրաւութեան[39]„: Իրաւանց պէտք են եւ արդարութեան, զի կարիցէ ոք կաշառաբեկ զԱստուած զիրաւընտիրն առնել: Պարտ եւ պատշաճ է նորա հրամանաց եւ խրատուն անսալ, զի հասցեն վաստակք մեր վարձուցն փոխարինաց:

Տէրն յաւետարանին իւրում յորժամ զճանապարհս յուսոյն մերոյ եւ հաւատոցն կամէր հորդել համառօտիւք, ասէր. "Տէր Աստուած քո, Աստուած մի է, եւ դարձեալ. Սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ, եւ յամենայն անձնէ քումմէ, եւ յամենայն զօրութենէ քումմէ: Այս է առաջին պատուիրան. եւ երկրորդն նման սմին, Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո: Զայսց երկուց պատուիրանաց կախեալ կան ամենայն օրէնք եւ մարգարէք[40]„: Զմիութիւնն միանգամայն եւ զսէրն ուսոյց վարդապետութեամբն իւրով, զմարգարէսն զամենայն եւ զօրէնսն յերկուս հրամանս ամփոփեաց փակեաց: Բայց արդ զո՞ր միութիւն կամ զորպիսի՞ ինչ սէր պահիցէ կամ զմտաւ ածիցէ որ չմիաբանութեամբն յանդգնեալ մոլեգնեալ զեկեղեցի ճեղքէ, զհաւատսն քակէ, զխաղաղութիւնն պղտորէ, ցտէ ցրուէ զսէրն եւ ի պղծութիւն զխորհուրդն դարձուցանէ:

Այս աղէտք, սիրելիք, վաղ իսկ ուրեմն յառաջագոյն առին սկիզբն. բայց արդ աճեաց եւ ստուարացաւ վնասակարութիւն յոռութեանն. եւ եւս յոլովագոյն սկսաւ յաճախել բուսանել հերձուածողացն կամակորութիւն եւ աղանդողացն Թոյնք եւ եղծագործն ապականութիւնք. քանզի եւ էր իսկ նոյնպէս ի կատարած կոյս աշխարհիս լինելոց, որպէս Հոգին սուրբ ի ձեռն Առաքելոյ պատմեաց կանխագոյն եւ զգուշացոյց. "Յաւուրս, ասէ, յետինս եկեսցեն ժամանակք չարք, եւ եղիցին մարդիկ անձնասէրք, հպարտք, ամբարտաւանք, արծաթասէրք, հայհոյիչք, անհաւանք ծնողաց, անշնորհք, ամպարիշտք, անգութք, ուխտադրժուք, բանսարկուք, անժոյժք, վէսք, անբարեսէրք, մատնիչք, յանդգունք, ամպարհաւաճք, ցանկասէրք մանաւանդ քան աստուածասէրք. որ ունիցին զկերպարանս աստուածպաշտութեան, եւ ի զօրութենէ անտի նորա ուրացեալ իցեն. զի ի նոցանէ են որ մտանեն տանէ ի տուն, եւ գերեն զկանայս շեղջակուտեալս մեղօք, վարեալս ի պէսպէս ցանկութիւնս, որ յամենայն ժամ ուսանին եւ երբեք ի գիտութիւն ճշմարտութեան ոչ հասանեն: Եւ որպէս Յանէսն եւ Յամբրէս հակառակ կացին Մովսիսի, նոյնպէս եւ սոքա հակառակ կան ճշմարտութեանն, այլ ոչ կարի գայցեն յառաջ. քանզի անմտութիւն սոցա յայտնի լիցի ամենեցուն, որպէս եւ նոցայն իսկ եղեւ[41]": Կատարելոց է եւ ի գլուխ ելանելոց ամենայն որ ինչ կանխագոյնն պատմեցաւ. եւ ի մօտել կատարածի աշխարհիս եկն եհաս ամենայն ի հանդէս ընտրութեան մարդկան եւ միանգամայն ժամանակաց: Զայրացեալ հակառակորդին եւս քան զեւս յորդէ մոլորութիւնն, յաճախէ ամբարտաւանութիւնն, նախանձն հրդեհէ, եւ կուրացուցանէ ցանկութիւնն, խանգարիչ լինի ամպարշտութիւնն եւ հպարտութիւնն ուռուցեալ փքացեալ է, երկպառակութիւնն յոլովէ եւ ցասումնն գահավէժ դարահոս ի վախէ արկանէ:

Բայց զմեզ մի ինչ բազմաց նենգութեանցն յաճախութիւն խռովեցուսցէ, այլ մանաւանդ թէ եւս իմն հաստատագոյն զհաւատսն գործիցէ, այնու՝ զի վաղագոյն քարոզեցաւ իրացն ճշմարտութիւն: Զոր օրինակ ոմանք նոյնպիսի սկսան լինել զի այն յառաջագոյն էր

տանցեալ, նշխարք եւ պատկեր նորա յետոյ ՇԺԶ թուական-
ութեան կոչեցին, քանզի եւ այն յառաջնորդն քառորդեալ,
յորժամ կարգեաց Տէրն եւ ասէր. «Մինչ դեռ ՇԺԶ երե-
սուն, անհրաժեշտ յառաջնորդն ասաց ձեզ զանձինն»:
Խաչելութեան ապրելն, քաղեցուն, երկրորդ, յորժամ
տեղւոյ. եւ յանձնեաց եւ ի ընթերց ձերոյ ի յայս խոր-
հրդոց զարդարանաց ճառն իւրեւ ժամց ԲԺ սուրբ-
նոց, որպէս նոյն ի յայն, Բէ «Մխոյ լեռն քո
երկինք եւ Տէ ընդ երկրի աստուածային», եւ միաբանեալ Բէ
«Աստուածածին զգոյշ քաղցրանց բանիւ լուսոյ»: Խոնարհեալ
Տէրն եւ այդ առնէ յաշխարհական ի յայս մեծեալ: «Կոչեցէ
են, ասէ, կորուստ առաջնորդք: Կայ կարգ յորժամ ա-
ռաջնորդէ միաբանական ի խորհրդոց անձնական»: Հե-
ռանալ ապա է յաշխարհական եւ ի յայս փափուկ որոց-
ոչ անվնասեալ յեկեղեցւոյ իցէ: «Թիւրեալ է աշխարհն
եւ մերժեալ եւ անձամբ յանձնէ դատապարտեալ է»:
Կարծիցէ ոք արդեօք Բէ ընդ Փրկչական իցէ որ երե-
ցանցն Փրկչական հակառակեալ խաւսիցէ, որ յաւիտեան
անտի նորա եւ ի ժողովրդեան զանձն քակէ: Ընդ-
դէմ եկեղեցւոյ զէն ընդ անձն արկեալ է, ընդ Աստուծոյ
կարգաց ճակատ տայ: Սկզբանցն Թշնամի է, ի վերայ
պատերազմողացն Փրկչական արարածք յարուցեալ է, խո-
նարհեալ հաւատոյն ուխտադրուժ, փափաքանօք երկիւղա-
ծութեանն ներդաշնակաւորութ աստուածպաշտօղութ, ծառայ՝
աստուածպաշտօղ, որդի՝ սատուհակեալ, եղբայր՝ Թշնամու-
Թեամբ, անզգամաբար զեղծանելով, եԹող ընդ վայր
զքահանայն Աստուծոյ, այլ սերմն ժառանգեալ ուղղել,
այլ՝ ինչ արժան անարժանաւոր բարբառով խօսեաց մա-
տուցանել, զճշմարտութիւն տէրունական զոհին սպասա-
ւորաց սուտութեան պղծել, եւ զայն չառնու. ի միտ Թէ
որ ընդ հակառակս Աստուծոյ հրամանացն ելեալ կայցէ,
վասն ժպրհութեան յանդգնեալ մտացն յաստուածատուր
պատուիժն մտանէ:

Որպէս Կորխն եւ Դաթան եւ Աբիրոն որ մտա-
բերեցին հակառակ Մովսիսի եւ Ահարոնի քահանայի
համարձակել տալ անձանց իւրեանց իշխանութիւն մա-
տուցանելոյ պատարագ, իսկ եւ իսկ վրէժս վաղվաղա-
կի ընդ յանդգնութեանն լուծին[47]: Խորտակեցան աղէք

[illegible]

[illegible] ... ոչ Տեառն հրամայէր [illegible] Տեառն [illegible], [illegible] Նոցին նախանձաւոր լինին եւ երկեան [illegible], որոց զՏեառն աստուածութիւն թողեալ [illegible] անէծքանան եւ վարդապետութիւնս [illegible] ի ներքս մուծանեն. զորս կշտամբէ իսկ Տէրն եւ [illegible]. Հասէ յանցաւորանին իւրում ասելով. «Ամբարիշտք զշնոր-հս Աստուծոյ զի զձեր աստուածութիւն հատանանե-ցէք [18]»: Նոյն իմն չար այս մեղք են քան զայն զոր ամ-կեալքն Թուլցին մեղանչել. այլքս կան յապաշխարու-թեան յանցանացն, եւ կատարեալ հատուցմամբ զԱս-տուած յաղերս կամին ածել: Նա հալածի եւ ապաշէ ե-կեղեցի. իսկ անդ ճակատ ընդ եկեղեցւոյ յարուցանի: Նա մարթի թէ հարկ ինչ բռնադրոսեալ իցէ. բայց անդ կամօք եւ կամակարութիւն գրաւեալ կան ի գործ անօրէնութեանն: Նա որ մեղաւ ոք, անձինն եւեթ վնաս գործեաց. այլ որ զաղանդն կամ զհերձուածն մտաբերեաց ուսանել, զբա-զումս ընդ իւր ընդ քարշ արկեալ հանէ ի սատանայու-

թիւն։ Աստ միոյ ոգւոյ միայն է, իսկ անդ վտանգ եւ տագնապ բազմաց։ Սա եւ առնու ի միտ թէ մեղաւ, լայ հաչէ հառաչէ եւ ի սուգ մտեալ ծմրի. նա ուռուցեալ կայ ի մեղս իւր եւ ամբարտաւանեալ, եւ անդէն իսկ ի յանցանան հաճոյ անձին իւրում թուի. զորդիս ի մօրէ բաժանէ, զօշխս ի հովուէ անտի վարատէ, զխորհուրդսն Աստուծոյ վեր ի վայր հարեալ խանգարէ։ Այլ որ յուրացութիւնն անկաւ մի անգամ անկաւ, նա զօր հանապազ յաճախէ մեղանչել։ Այլ որ անկաւն, յետոյ մարտիրոսութեան հասեալ, ձեռնհաս է զաւետիս արքայութեանն առնուլ. նա՝ թէ արտաքոյ քան զեկեղեցի կրիցէ սպանումն, վարձուց եկեղեցւոյ չկարէ ժառանել։

Ան ոք զայս համարիցի սքանչանս, սիրելիք, թէ եւ ի խոստովանողաց ոմանք ի դոյն իմն հասեալ անկան, եւ զի կէսք անհնարին եւս եւ դժնդակ մեղանս մեղան։ Ո՜վ ոչ եթէ խոստովանութիւնն ինչ ազատ ի նենգութենէ սատանայի առնիցէ, կամ թէ յապահովս միշտ ի փորձանաց եւ ի վշտաց եւ յարշաւանաց աշխարհի զայն որ տակաւին յաշխարհի կայցէ. զի թէ այնպէս ինչ էր, ապա ոչ երբեք նենգութիւն կամ ժանտագործութիւն կամ շնութիւն յետոյ նշմարէաք, զոր յոմանս ի նոցանէ այժմ տեսանեմք եւ հեծեմք եւս եւ զոփամք։ Որպէս ինչ ոք խոստովանօղն իցէ, սակայն քան զՍողոմոն եւս մեծ չիցէ, եւ ոչ քան զնոյն ազնուազոյն եւ սիրելի Աստուծոյ։ Բայց եւ նա ցորքան ի ճանապարհս Տեառն ընթանայր, զշնորհս զոր յԱստուծոյն առեալ էր, պահեաց. ապա իբրեւ եթող զճանապարհ Տեառն, եւ զԱստուծոյ եւս շնորհս կորոյս. "Եւ յարոյց Տէր սատան Սողոմոնի[49]". եւ յայն սակս իսկ գրեալ է թէ "Պահեա զոր ունիս, գուցէ այլ ոք առցէ զպսակս քո[50]"։ Ո՜վ չէր իսկ արդեւք Տեառն սպառնացեալ թէ հնար է բառնալ արդարութեան պսակացն, եթէ ոչ հարկ ինչ էր զի ի մեկնել արդարութեանն եւ պսակ արդարութեանն ընդ նմին մերժեսցի։ Խոստովանութիւն սկիզբն փառաւորութեան է, եւ ոչ եթէ արժանաւորութիւն պսակաց. ոչ կատարեալ զգովութիւնն գործէ, այլ սկիզբն իմն առնէ պատուոյն։ Այլ քանզի գրեալ է թէ "Որ համբերեսցէ իսպառ, նա կեցցէ[51]". որ ինչ յառաջ քան զկատարածն

լինիցի, աշակերտք են որովք ի բարձունս փրկութեանն վերանայցի, եւ ոչ եթէ եզր կամ սահման յորում գլուխ իսկ բարձրութեանն իցէ։ Խոստովանօղ է, այլ յետ դաւանութեանն մեծ եւս վտանգք են. քանզի աւելագոյն եւս թշնամին դրդուեցաւ։ Խոստովանօղ է, յայն սակս իսկ մանաւանդ պարտ եւ պատշաճ է հաստատուն ի Քրիստոսի աւետարանին կալ, զի աւետարանաւն եհաս ի Տեառնէ փառացն։

Զի ասաց Տէրն. "Որում շատն տուաւ, շատ խնդրեսցի ի նմանէ[58]", եւ որում առաւել մեծարանք հասանեն, յաճախագոյն եւս ի նմանէ սպասաւորութիւն պահանջի։ Մի ոք օրինակաւ առն խոստովանողի կորիցէ, մի ոք զապիրատութիւն, մի ոք զամբարտաւանութիւն, մի ոք վնենգութիւն ի խոստովանողի վարուց ուսանիցի։ Խոստովանօղ է, խոնարհ լիցի եւ ցածուն եւ հանդարտ. եւ ի գործս իւր զգաստացեալ հանդերձ խրատու. զի որ Քրիստոսի խոստովանօղ կոչիցի, նմանօղ Քրիստոսի զօր դաւանի, լինիցի։ Զի յորժամ նայն ասիցէ թէ "Որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհեսցի, եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրասցի[58]". եւ ինքն եւս ի Հօրէ անտի ընկալաւ զբարձրութիւնն, զի յերկրի աստ զանձն՝ որ բանն եւ զօրութիւն եւ իմաստութիւն Աստուծոյ Հօր էր, խոնարհեցոյց, զի՞րդ զբարձրութիւն սիրիցէ, որ եւ մեզ զխոնարհութիւն իւրովք օրինօքն հրամայեաց, եւ ինքն ի Հօրէ զառաւել անուանն խոնարհութեանն փոխարէն ընկալաւ։ Խոստովանօղ է Քրիստոսի, սակայն թէ ոչ յետ այնորիկ հայհոյեսցի նովաւ մեծութիւնն եւ պատիւն Քրիստոսի։ Լեզուն որ զՔրիստոս խոստովան եղեւ, մի չարաբան լինիցի, մի խռովիչ, մի գոչիւն կամ աղաղակ թշնամանաց եւ կագոյ լսելի ի նմանէ լինիցի, մի յեղբարսն կամ ի քահանայսն Աստուծոյ, յետ բանից օրհնութեանն զթոյնս իժի արձակիցէ։ Բայց սակայն թէ պարսաւելի եւ ապերելի յետոյ լինիցի, թէ զխոստովանութիւնն իւր՝ չարաչար վարուքն վատարանդի տայցէ, եթէ զոճն իւր անամօթ լպրշութեամբ արատիցէ, եթէ զեկեղեցի ուր խոստովանօղն իսկ եղեւ, եթող, եւ զմիաբանութիւն միութեանն խզեաց, եւ զառաջին հաւատոն դժրեալ ընդ յետնոյն փոփոխեաց, չմարթի ինչ այնու մխիթար անձինն

տալ, որպէս թէ ընտրեալ ի փոխարէնս փառացն իցէ. զի աստուածն իսկ մանաւանդ լինիցի յաճախութիւն պատժոցն: Վասնզի եւ զՅուդա ընդ առաքեալսն Տէրն ընտրեաց, սակայն զՏէրն յետոյ Յուդա մատնեաց: Այլ ոչ եթէ վասն այնորիկ եւ հաւատք առաքելոցն եւ հաստատութիւն կործանեցաւ, զի Յուդա մատնիչ ի գնդէ անտի նոցա եկաց յետս. ըստ նմին օրինակի եւ աստ ոչ իսկ եւ իսկ խոստովանողացն սրբութիւն եւ պատիւ մեծարանաց նուազեաց, զի ոմանց հաւատք տկարացան: Երանելի առաքեալ ի թղթին իւրում ճառ արկեալ ասէ. "Իսկ զորդ եթէ անկան ի հաւատոց անտի ոմանք ի նոցանէ, մի թէ անհաւատութիւն նոցա զԱստուծոյ հաւատսն խափանեսցէ. քաւ լիցի: Վասնզի է Աստուած ճշմարիտ, եւ ամենայն մարդ սուտ[54]": Մեծ եւ ազնուագոյն մասն խոստովանողացն կան ի հաստատութեան հաւատոց իւրեանց եւ ի ճշմարտութեան օրինացն եւ տէրունական խրատուն: Չմեկնին ի խաղաղութենէ եկեղեցւոյ որ յիշենն թէ յեկեղեցւոջ շնորհացն հասին, Աստուծոյ զնոցա արժանաւորս առնելով. եւ առաւելագոյն գովութեան հաւատոցն իւրեանց այնու հասանեն՝ զի ի նենգութենէ անտի նոցա մեկնեցան, եւ որ հաղորդութեամբ խոստովանութեանն ընդ նոսա միաբանեցին, ի կցորդութենէ յանցանաց զանձինս ի բաց մերժեցին: Ի փայլումն ճշմարիտ լուսոյ աւետարանին լուսաւորեալ, սուրբ եւ յստակ լուսաւորութեամբ Տեառն պայծառացեալ, այնպէս արժանիք գովութեան եւ յարգանաց են վասն զՔրիստոսի խաղաղութիւնն պահելոյ, որպէս յաղթողք ի խառնուրդսն սատանայի երեւեցան:

Յանկամ, սիրելիք, խրատ տամ եւ թելադիր լինիմ, զի թէ հնար ինչ իցէ, մի ոք յեղբարց կորիցէ. եւ զմարմին միամիտ եւ միասիրտ ժողովրդեան ամփոփեսցէ ի գոգս իւր մայրն բերկրեալ: Այլ եթէ զոմանս ի հերձուածոցն առաջնորդաց եւ ի դտակաց անտի երկպառակութեանն որ ի կոյր եւ ի կամակոր անմտութեանն կան ցանգորդեալ, չեղեւ բաւական կենարար խրատն ածել ի ճանապարհ փրկութեանն. սակայն այլք որ միամտութեամբն ըմբռնեցայք կամ մոլորութեամբն կամ խորամանգութեամբ իմն պատիր նենգութեանն ձրիպեցէք,

քակեցէք զանձինս յորոգայթից անտի, զգնացս ձեր մոլորականս ապրեցուցէք ի խոտոր մոլորութեանց անտի, առէք ի միտ զշաւիղս ուղղորդս երկնաւորական ճանապարհին։ Բանս Առաքելոյ իսկ է որ վկայէն. "Պատուիրեմ ձեզ, ասէ, յանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, խորշել ձեզ յամենայն եղբօրէ որ ստահակն գնայցէ, եւ ոչ ըստ աւանդութեանն զոր ընկալան ի մէնջ[55]". եւ դարձեալ ասէ. "Մի ոք զձեզ խաբեսցէ բանիւք սնոտեօք. զի վասն այսորիկ իսկ գայ բարկութիւն Աստուծոյ ի վերայ որդւոցն անհաւանութեան. մի այսուհետեւ լինիք բաժանորդք նոցա[56]"։ Ի բաց պարտ է մեկնել ի յանցաւորացն, մանաւանդ թէ փախչել իսկ եւ սրանալ, դուցէ յորժամ ի նոսա որ չարաչարն ընթանան յարիցի ոք, եւ ընդ ճանապարհս թիւրութեանն եւ յանցանացն յուղի անկեալ երթայցէ, ի ճանապարհէ ճշմարիտ շաւղացն ստանդեալ ի նոյն յանցանս եւ ինքն նոյնգունակ կործանիցի։ Աստուած մի է եւ Քրիստոս մի, եւ մի նորա եկեղեցի, եւ հաւատք մի եւ ժողովուրդ մի ի մի ողջոյն միութիւն մարմնոյ խաղաղութեանն զօդիւ կապեալ։ Չմարթի միութեանն հերձուլ եւ ոչ միոյն մարմնոյ՝ յօդապատ անդամոցն հատեալ բաժանել. կամ աղեացն խլեալ՝ պատառ պատառ կոտորել։ Որ ի բուն արմատոյ անտի քակի ինչ, ուրոյն կենդանի չկարէ լինել, չմարթի շունչ եւ ոգի կրել, եւ զհաստատութիւն փրկութեանն կորուսանէ։ Խրատէ զմեզ Հոգին սուրբ եւ ասէ "Ո՛ է մարդ որ կամիցի զկեանս եւ սիրիցէ տեսանել զաւուրս իւր ի բարութեան։ Արգել զլեզու քո ի չարութենէ եւ զշրթունս քո զի մի խօսեսցին նենգութեամբ։ Խոտորեա ի չարէ եւ արա զբարի, խնդրեա զխաղաղութիւն եւ երթ զհետ նորա[57]"։ Պարտի զխաղաղութիւն խնդրել եւ երթալ ստէպ զհետ՝ որ որդի խաղաղութեան է, կարճել զլեզուն ի չարեաց երկպառակութեան որ գիտէն եւ սիրէ զզօդ սիրոյն։ Ընդ աստուածեղէն հրամանսն իւր եւ ընդ կենարար վարդապետութիւնս, եւ զայս եւս Տէրն յորժամ մօտ ի չարչարանսն էր, յաւել եւ ասէ. "Խաղաղութիւն թողում ձեզ, զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ[58]"։ Զայն եւ մեզ ժառանգութիւն Քրիստոս, զամենայն պարգեւս

ուսանելոց լուսոյ եւ զծայրն հաստատութեանցն ի պահպա-նութեան խաղաղութեան խոստացաւ։ Թէ՛ ժառանգա-կիցք Քրիստոսի եմք, ի Քրիստոսի խաղաղութեանն յանձնեցուք։ Եթէ որդիք Աստուծոյ եմք, խաղաղարարս պարտիմք լինել. "Երանի, ասէ, խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին[60]"։ Խաղաղարարս պարտ է, որդւոյն Աստուծոյ լինել, հեզս եւ զգօնս սրտիւք, միամիտս բանիւք, միաբանս սիրով եւ միակրօնութեանն զօդիւք կապեալք ընդ միմեանս հաստատութեամբ։

Այս միաբանութիւն եւ առ առաքելովք երբեմն էր. այսպէս նոր ժողովուրդ հաւատացելոցն զհետ երթեալ պատուիրանացն Տեառն պահեաց զսէրն։ Յայտ առնէ աստուածեղէն գիրն զի ասէ "Եւ բազմութիւն հաւատացելոցն միով ոգւով եւ մտօք գործէին[60]"։ Եւ դարձեալ՝ թէ "Եւ էին հանապազորդեալ ամենեքեան միա-բան յաղօթս հանդերձ կանամբք եւ Մարեմաւ որ մայրն եղեւ Յիսուսի, եւ եղբարբք նորա[61]"։ Եւ յայն սակս իսկ աղօթս արդիւնաւորս մատուցանէին, եւ վասն այնորիկ համարձակութեամբ կարօղ էին առնուլ զոր ինչ յողոր-մութենէ Տեառն խնդրէին։ Այլ ի մեզ այնպէս միա-շունչ միաբանութիւնն նուազեալ որպէս եւ առատութիւն գործոց պակասեաց։ Առաքեալս յայնժամ եւ կաղուածս գնոց տային եւ զանձս անձանց յերկինս մթերէին. զգինսն առաքելոցն մատուցանէին ի պէտս կարօտելոցն բաշխել։ Իսկ այժմ եւ ի հայրենեաց տասանորդս անգամ չտամք, եւ յորժամ վաճառել Տէրն տայցէ հրաման, եւ զնոյն եւս առնումք եւ յաճախեմք արայս։ Այսպէս խամրեաց թարշամեցաւ ի մեզ զօրութիւն հաւատոյն, այսպէս տկարացաւ քայքայեցաւ ուժ հաւատացելոցն. եւ վասն այնորիկ նայեցեալ Տեառն ի ժամանակս մեր, ասէ, յա-ւետարանին իւրում "Որդին մարդոյ յորժամ գայցէ, համարիցի՞ս թէ գտանիցէ հաւատս յերկրի[62]"։ Տեսա-նեմք զի զոր կանխագուշակն ասաց, այն եղ ի գլուխ։ Զգօն հաւատք յերկիւղն Աստուծոյ, յօրէնս արդարութեան, ի սէր եւ ի գործս արդեանց։ Զանձն որ զմտաւ զահ եւ զերկեւղ հանդերձելոցն, զօրն Տեառն եւ զարդարու-թիւնն Աստուծոյ. եւ զպատիժս պատուհասից որ ի վե-րայ անհաւատիցն գալոց են, եւ զտանջանան եւ զքերանս

յառաքինականս որ զարդարեալ պայծառանայր եւն, զոր ձեզ զի որ ասէն ի Տէր։ Յորժամ ընդդիմանայ իսկ եթէ մասանց մերոց, թէ արդարեւ հաստատեալ իցէ. քանզի չհաստատեալ անձնանն, եւ երկեղ իցէ ու. թէ հաստատեալ ապա եւ զգոյշ եւս լինել. եւ եթէ զգոյշ եղեալ, ապա եւ ապրել իցէ։

Կարգեսցուք զարթնացուցանել զանձինս, սիրելիք, որչափ ձեռնհաս իցեմք. եւ ի բաց թօթափելով զթանձրամած քուն առաջնոյ զառանցանութեան, սթափեսցուք ի պահպանութիւն եւ ի մշակութիւն պտղաբերութեան Տեառն։ Լիցուք նախանձաւորք որպէս ինքն եւ պատուէր տէր իսկ ասէ. «Սիրեցէք զմեզ ձեր ողորմութեամբ ընդ մեզ եւ ծնդագործութեամբ լուցեալք. եւ զմեզ նմանեալք մարդկան որ ակն ունիցին տեառն իւրեանց թէ երբ դառնայցէ ի հարսանեաց, զի յորժամ գայցէ եւ բախիցէ, բանայցեն նմա։ Երանի իցէ ծառայիցն այնոցիկ զորս եկեալ Տէրն գտանիցէ արթունս[22]»։ Պարտ եւ պատշաճ է զմեզ պատրաստ լինել, զի մի յորժամ որ չուիցէ հասանիցէ, արգելեալս եւ խափանեալս զմեզ գտանիցէ։ Լուսաւոր լինիցի լոյսն մեր գործովք հաւատոյ եւ մեծապայծառ փայլիցէ, զի յաշխարհական գիշերոյն ի լուսաւորութիւն յաւիտենական պայծառութեանն ժամանեսցուցանիցէ։ Աղաչեսցուք մեծաւ փութով միշտ եւ զգուշութեամբ յանկարծ Տեառն գալոյ, զի յորժամ նայն բախիցէ, արթուն կայցէ հաւատք մեր, առնուլ զփոխարէնս ազնուութեանն ի Տեառնէ։ Թէ պահեսցէն այն պատուիրանք, թէ յարգեսցեն այն խրատք եւ հրամանք, ապա չըմբռնիմք ի քունն խաւարութեամբ սատանայի, եւ ծառայք արթունք թագաւորեսցուք յիշխանութեանն Քրիստոսի։

[1] Մատթ. Ե. 13։ [2] Առկ. Ժ. 16։ [3] Առկ. ԺԲ. 17։ [4] Յովհ. ԺԵ. 14, 15։ [5] Մատթ. Ե. 24։ [6] Բ. Կոր. ԺԱ. 13—15։ [7] Մատթ. ԺԶ. 18, 19։ [8] Յովհ. ԻԱ. 16։ [9] Առկ. Ի. 21—23։ [10] Երգ. Զ. 8։ [11] Եփես. Դ. 4—6։ [12] Մատթ. ԺԲ. 30։ [13] Յովհ. Ժ. 30։ [14] Ա. Յովհ. Ե. 8։ [15] Յովհ. ԺԲ. 23, 24։ [16] Գ. Թագ. ԺԱ. 31, 32։ [17] Յովհ. Ժ. 16։ [18] Ա. Կոր. Ա. 10։ [19] Եփես. Դ. 3, 4։ [20] Յես. Բ. 18, 19։ [21] Ելք. ԺԲ. 46։ [22] Սաղմ. ԿԷ. 7։ [23] Ա. Յովհ. Բ. 19։ [24] Ա. Կոր. ԺԱ. 19։ [25] Սաղմ. Ա. 1։ [26] Բ. Տիմ. Բ. 17։ [27] Երեմ. ԻԳ. 16—22։ [28] Առկ. Բ. 13։ [29] Մատթ. ԺԸ. 20։ [30] Առկ. ԺԸ. 19, 20։ [31] Դան. Գ. 98։ [32] Մարկ. ԺԱ. 25։ [33] Մատթ. Ե. 23, 24։ [34] Ծնն. Դ. 5։ [35] Ա. Կոր. ԺԳ. 2—8։ [36] Յովհ. ԺԵ. 12։ [37] Ա. Յովհ. Դ.

Ի ՎԻԷՆՆԱ

Ի ՎԱՆՍ ՊԱՇՏՊԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

1846

3